

FASTIGIATUS, PYRAMIDALIS, COLUMNARIS EN STRICTUS

DOOR

H. W. RENKEMA

Bovenstaande namen worden vaak gebruikt om bepaalde variëteiten aan te duiden. Daarbij valt het in het bijzonder op, dat de twee eerst genoemde herhaaldelijk in dezelfde beteekenis worden opgevat, zoodat wat de eene auteur fastigiatus noemde vaak door een volgenden met pyramidalis werd betiteld, omdat naar zijn meening de gegevens voor wat hij als fastigiaat beschouwde niet aanwezig waren, of omdat hij aan de betiteling fastigiaat niet de juiste uitlegging gaf.

Er is een latijnsch woord fastigiatus, samengesteld uit fastigium = gevelspits, top en den uitgang -tus, welke „voorzien van” te kennen geeft (bij een vocaaltam -atus). Dit woord beteekent dus *voorzien van toppen*.

Daarnaast bestaat fastigatus, het verleden deelwoord van fastigare, spits maken, hetgeen dus beteekent: *schuin toe- of aflopend*.

In beide zit het woord fastigium, wat in 't algemeen uitdrukt een uiteinde met twee tegen elkaar leunende zijvlakken.

Botanisch wordt fastigiatus gebruikt b.v. voor een boom, die een opgericht takstelsel heeft, doch het juiste beeld van fastigiaat krijgt men bij het beschouwen van b.v. *Taxus baccata* var. *fastigiata*. Hier liggen de toppen der takken alle nagenoeg op dezelfde hoogte.

Vergelijkt men met dezen habitus dien van de bekende *Betula pendula* var. *fastigiata* of van *Populus nigra* var. *italica*, gewoonlijk *P. nigra fastigiata* genoemd, dan blijken ook hier de hoofdtakken wel onder een tamelijk scherpen hoek uit den stam te komen en ongeveer evenwijdig met dezen omhoog te gaan, elk weer bijna vertikale zijtakken afgevende, doch alle toppen bereiken niet hetzelfde vlak. Een dergelijke vorm wordt door de meeste schrijvers dan ook niet fastigiata maar *pyramidalis* genoemd.

Dat bij den naam pyramidalis aan iets anders gedacht wordt, dan aan een pyramide, wordt zeer duidelijk bij vergelijking van b.v. *Picea excelsa*, waar de hoofdtakken ongeveer onder een rechten hoek uit den hoofdstam komen en de zijtakken onder groote hoeken, met *Picea excelsa* var. *pyramidalis*. Beide zijn echt pyramide-vormig, d.w.z. ze hebben een vorm, die de geometrische pyramide nabijkomt, waarvan de doorsnede dus driehoekig, de top versmald en de basis afgeknot is, doch *P. excelsa* var. *pyramidalis* heeft de hoofdtakken steil omhoog gericht, waarom de Duitschers dezen

spar den naam Vertikalfichte geven. De naam pyramidalis is hier per se onjuist en het is onverklaarbaar, dat een dergelijke naam aan een variëteit gegeven wordt, als men toch bij de gedachte aan *Picea excelsa* zelf, een echten pyramide-vorm voor zich heeft.

In het algemeen is de habitus van een boom, die gewoonlijk verkeerd fastigiata of pyramidalis genoemd wordt, *zuilvormig*.

Toch is deze vorm weer niet zóó, dat men de betreffende variëteit den naam *columnaris* zou geven, zooals b.v. de habitus is van een niet te ouden *Libocedrus decurrens* of zooals aan de nog zuilvormiger *L. decurrens* var. *columnaris* gegeven wordt. Daarvoor is noodig, dat de omtrek ongeveer regelmatig rond is, hetgeen laatstgenoemde boom al zeer fraai vertoont.

Een andere naam, die in dit verband moet worden genoemd is *strictus* (verl. deelwoord van het latijnsche *stringere*, strak samentrekken), hetgeen beteekent rechtopstaande en min of meer stijf. Deze naam wordt ook vaak aan zgn. pyramidale, dus fastigate, vormen gegeven.

Hoe moeilijk het is den juisten naam te kiezen voor een variëteit moge blijken uit een voorbeeld betreffende een zuilvormige variëteit van *Thuja occidentalis*. JAEGER noemt deze *Thuja occidentalis* var. *fastigiata*. Andere namen daaraan gegeven, zijn: var. *pyramidalis* HORT., var. *stricta* HORT., terwijl MASTERS den naam var. *columnaris* gaf. We zien hier de vier behandelde namen bijeen voor een en dezelfde variëteit. De verkeerde naam *fastigiata* en de nog meer verkeerde naam *pyramidalis* zijn gegeven wegens den stand van de zijtakken, die omhoog gericht zijn; *stricta* heeft hier dezelfde beteekenis als het verkeerde *fastigiata*, terwijl *columnaris* de meest juiste naam zou zijn.

Tenslotte zou men een werkelijk pyramidalen vorm wel *fastigatus* kunnen noemen, gelet op de bovengenoemde verklaring van dit woord, doch naast *fastigiatus* zou dit verwarrend werken.

Wel is het eigenaardig dat, hoewel de meerderheid van de oude romeinsche schrijvers *fastigare* en *fastigatus* gebruikt, er enkele onder zijn, die *fastigare* en *fastigiatus* bezigen en zelfs sommige beide schrijfwijzen naast elkaar. Doch dit verklaart, noch vergoelijkt, geenszins het foutieve gebruik van *pyramidalis* (= *fastigatus*) voor *fastigiatus*, omdat een zoo benoemde boom, denk b.v. aan *Betula pendula fastigiata*, in de verste verte niet aan een pyramide doet denken.

Wij onderscheiden dus:

fastigiatus: als takken, die op dezelfde of op verschillende hoogte ontspringen, met hun toppen tamelijk gelijk in een horizontaal vlak vallen (voorbeeld: *Taxus baccata* L. var. *fastigiata* LOUD.);

strictus: als de takken recht opgaan en niet (ongeveer) in hetzelfde vlak vallen (voorbeeld: *Ulmus glabra* HUDS. var. *stricta* C.S.);

pyramidalis: als de doorsnede door den omtrek in 't algemeen een driehoek is (voorbeeld: *Abies cephalonica* LK);

columnaris: als de verticale doorsnede door den omtrek in 't algemeen een rechthoek is (voorbeeld: *Libocedrus decurrens* TORR.).

In de laatste twee gevallen kunnen de zijtakken al of niet horizontaal afstaan; voor het laatste zou men de samengestelde namen *stricto-pyramidalis* en *stricto-columnaris* kunnen bezigen.

**H. den Ouden & Zoon
Boskoop**

•

**Boskoopsche culturen
en vaste planten**